

איסור גיד הנשה

המסורת הקדומה בישראל

השאלה: כיצד נהג איסור גיד הנשה במסורת ישראל הקדומה?

מבוא:

"על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה" (בראשית לב, לג')

מצווה זאת הנשמרת בכל קהילות ישראל מעלה שאלות רבות:

1. איך מזהים את גיד הנשה? באיזה נקודה בדיוק בירך הוא נמצא ומה הוא כולל?
2. האם מצוות הוצאת גיד הנשה הינו בכל הבמות והחיות המותרים באכילה או שיש בהמות וחיות שאין להם גיד הנשה?
3. האם גיד הנשה קיים בבהמות זכרים ונקבות?
4. האם גיד הנשה נמצא בירך ימין ושמאל או רק באחד מהם?
4. מה היו עושים עם גיד הנשה בקורבנות עולה שעולה כליל לה' ?
5. איך נקרא גיד הנשה בגעז?

בדיון נבחן הלכות אלו במסורות שונות:

- א. בראש ובראשונה בהלכות חז"ל
- ב. במסורת ביתא ישראל
- ג. מנהג הקראים
- ד. המחקר ע"פ המגילות הגנוזות- מגילות קומראן, ספר יובלים

העמדות העיקריות:

1. **מסורת ביתא ישראל** להוציא בזכר ובנקבה, בשני הירכים, את הנשה "שולדה" ואז את הגיד עצמו.
2. **מגילת קומראן** אוסרת את שתי הירכים בהתאם לדעת ר' יוסי במדרש רבה.
3. **הלכת חז"ל** הפנייה לפניני הלכה – הרב מלמד.
4. **משמעות האיסור:** גיד הנשה מזכיר את נס הצלת איבר ההולדה – תולדות יעקוב. הוא מסמל צרות ופגעים שעברו ויעברו העם היהודי שעלולים לפצוע אותו אך לעולם לא לגדוע את ההמשכיות וקיום דור העתיד בעם היהודי הנשאר לנצח.

תקציר הדיון

בדיון הועלו מנהגי ביתא ישראל, מגילות קומראן וההלכה הרבנית. (בכולם) נאסר שתי הגידים. משמעות האיסור כנראה נובע מנס הצלת אבר ההולדה של יעקוב בו ניסה המלאך לפגוע כאשר פגע בירך או שניהם

. עמדה 1: מנהג ביתא ישראל - קסס ימאי אלייאס

לפי מסורת בית ישראל המצווה מתחלקת לשניים – הגיד והנשה. באמהרית ובגעז המילה גיד לא מופיע אלא "יוורצ' שולדה" "וורצ' זה ירך ואלו "שולדה" זה הנשה.

ולכן בית ישראל ראשית מוצעים את הנשה אח"כ את הגיד. מוצאים מהירך הימני וגם מהשמאלי כמובן בזכרים ובנקבות. הגיד נקרא בגעז "שראו" (נשה) "חרומה" (ירך) יהודי אתיופיה מתקשים לקבל את ההיתר באכילת הנשה ולא זורקים אותו.

עמדה 2: מנהג עדות קומראן (יונתן לוי)

במגילות כת קומראן נכתב:

'ויאמר אל תואכל על שתי כפות הירך עד היום הזה". (מגילת קומראן 4Q158 (1 שו' 12-13)

דעה זו זהה לדעתו של ר' יוסי במדרש:

'ר' יהודה אומר, באחת מהן נגע ואחת מהן נאסרה. ר' יוסי אומר, באחת מהן נגע ושתיים נאסרו'. (בראשית רבה עח' ו:)

עמדה 3: ההלכה הרבנית - שמשמון לוניגר

לגבי ההלכה הרבנית – מומלץ לקרוא את סיכום הלכות גיד הנשה הרב אליעזר מלמד בספר 'פניני הלכה'.

עמדה 4: הרב יואל בן נון (משמעות האיסור)

בכל מה שראיתי בעניין גיד הנשה חסר לדעתי פשט פשוט בהבנת הכתוב בתורה על המאבק של יעקב בלילה, במעבר יבוק, עם ה"איש" - כל מי שיודע איך מתנהל קרב פנים אל פנים יודע גם שנקודת תורפה בולטת בגוף האדם הוא איבר ההולדה - התוקף מנסה כמובן לפגוע באיבר ההולדה, וזו עלולה להיות פגיעה משתקת, אלא שהמתגונן חומק מן המכה הזאת, ולעיתים קרובות נפגע ב"כף הירך" מפני שחמק מהמכה המכוונת אל איבר ההולדה, ונפגע בירך.

אכן, חז"ל רמזו לכוונת ה"איש" לפגוע בדורות הבאים ובצדיקים שיעמדו מזרע יעקב (וכך כיוון גם פרעה לפגוע ב"בן הילוד) יעקב חמק מן המכה ונפגע בכף ירכו, ואם היו כמה מכות כאלה יכול היה להיפגע בשתי כפות ירכו - זה לדעתי שורש המחלוקת בין התנאים אם נאסר רק הגיד האחד שנפגע, או גם האחר שעלול היה להיפגע באותה מידה, וכך גם כל ההרחבות של איסורי החכמים והמנהגים, שכוללים באיסור כל חלק של "גיד הנשה" שהיה עלול להיפגע. המשמעות העיקרית של האיסור היא זיכרון לדורות של נס ההצלה - איבר ההולדה של יעקב לא נפגע, והמחיר הכואב הוא הפגיעה בכף הירך והצליעה, וכך לדורות - בני ישראל ישלמו מחירים כואבים של פגיעה וצליעה אך יצילו את כוח ההולדה של הדורות הבאים.